

DOKUMENTY A MATERIÁLY

„NA NAŠICH HRANICIACH STOJÍ VERNÁ STRÁŽ, NEČAKAJ ADOLFKU, NÁS SA NEDOČKÁŠ“

SATIRICKÉ PIESNE V ČESKOSLOVENSKU Z ROKU 1938

ALENA MIKULÁŠOVÁ

MIKULÁŠOVÁ, A.: "A faithful guard holds firm and tight, don't wait, little Adolf – we're ready to fight!": Satirical Songs in Czechoslovakia from 1938. *Vojenská história*, 3, 29, 2025, pp 115-128, Bratislava.

Political satire serves as a vehicle for social reflection and criticism, and simultaneously as a means of expressing dissent. In democratic regimes, it represents an important indicator of respect for freedom of speech and the press. In undemocratic and authoritarian regimes, it belongs to the limited possibilities of non-violent resistance. This article presents satirical songs that circulated in Czechoslovakia in response to the partial mobilisation of May 1938. They mocked leading representatives of Nazi Germany. They conveyed a determination to defend the country, if necessary by military means. Their dissemination, along with the emergence of multiple textual variants, prompted protests from the German Ministry of Foreign Affairs and a formal interpellation by a member of the Sudeten German Party in the National Assembly in Prague. The singing of satirical songs also formed part of the pre-election campaign for the 1938 municipal elections.

Keywords: political satire; satirical song; partial mobilisation 1938; municipal elections 1938. DOI <https://doi.org/10.69809/vojhist.2025.29.3.5>

Úvod

Satira je nástrojom spoločenskej reflexie, kritiky aj odporu. *Poetický slovník* ju definuje ako najostrejšiu formu komickosti. Od humoru ju odlišuje intenzita a úroveň kritickosti. Satira vychádza z odsúdenia kritizovaných spoločenských javov s cieľom napraviť spoločenské nedostatky. Pre tento žáner je príznačná deformácia skutočnosti, využívanie nereálnych prvkov, častá hyperbola.¹ Jednou z kategórií satiry je politická satira, ktorá čerpá námety z aktuálnej politickej situácie. Jej terčom bývajú politické udalosti, názory, javy a skutočnosti, ktoré sú vnímané ako nežiaduce, až negatívne. Zobrazované a satirizované sú postoje a konanie jednotlivcov, ale aj ich fyzické predispozície. Cieľovou skupinou je široká verejnosť. Prostredníctvom humoru sa usiluje upriamiť pozornosť širokej verejnosti na konkrétny problém a pracuje s odkazmi, ktoré je dobové publikum schopné dekódovať. V prípade demokratických spoločností je potenciálnym cieľom satiry kritika, dosiahnutie nápravy a reflexia. V medzivojnovom Československu sa spoločenskej a politickej satire venoval napríklad Janko Jesenský, autor známych satirických básní, a zároveň tu vychádzalo viacero humoristických a satirických časopisov ako napríklad *Dereš*, *Jež* či *Kocúr*.

Tolerancia voči satire a politickému humoru patrí k významným indikátorom rešpektovania slobody prejavu a tlače. Analogicky, aj v nedemokratických režimoch satira slúži na poukázanie na aktuálne problémy. Často patrí k obmedzeným možnostiam, ako vyjadriť

¹ ŽILKA, Tibor. *Poetický slovník*. Bratislava: Tatran, 1984, s. 48 – 49. BRUMMACK, Jürgen. Zu Begriff und Theorie der Satire. In: *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte*, 1971, Jg. 45, Heft 1, s. 275 – 377.

postoj k politickej situácii. Niekedy dokáže preniknúť aj cez oficiálne cenzúrne mechanizmy, čím sa radí k limitovaným formám odporu. Hoci je nenásilným prostriedkom vyjadrenia nesúhlasu, za istých okolností môže mať značný mobilizačný účinok.² Autoritárske režimy však politickú satiru spravidla považujú za nežiaduci prejav a jej tvorcov perzekvujú.

Jedným zo žánrov, ktoré satira efektívne využíva, je pieseň, útvar spájajúci poéziu s hudbou, ktorý je základným útvarom ľudovej poézie a zároveň aj najjednoduchšou formou umelej poézie.³ Pieseň môže slúžiť ako spoločenská a kultúrna reflexia historických udalostí so silným emocionálnym akcentom.⁴ V minulosti boli piesne častým prostriedkom propagandy, zároveň však vytvárali priestor na vyjadrenie kritických názorov a postojov. Najmä obľúbené ľudové piesne so známym nápevom bolo možné pomerne jednoducho pozmeniť na alternatívne satirické verzie. Rytmickosť, zapamätateľnosť a zrozumiteľné kultúrne ukotvenie z nich robili efektívny nástroj v politickom súperení. V závislosti od autora a konkrétnej situácie mohli texty obsahovať aj expresívne jazykové prostriedky a vulgarizmy. Satira vo forme ľudovej slovesnosti, vtipov, ale aj piesní je predmetom záujmu etnológov, jazykovedcov a historikov, pretože dopĺňa mozaiku dobových spoločenských nálad a postojov.

Satirické piesne v Československu z roku 1938

Od nástupu Adolfa Hitlera k moci 30. januára 1933 sa dianie v Nemecku a najmä postava nemeckého kancelára stali obľúbeným námetom politickej satiry a vďačným zdrojom anekdot. Jednou z foriem satiry boli piesne zamerané na osobnosť kancelára Hitlera. Krátko pred vypuknutím druhej svetovej vojny vzniklo viacero známych satirických piesní s touto tematikou, ktorých texty zľudoveli. K najznámejším patrí *Hitler Has Only Got One Ball*. Išlo o britský popevok, ktorý sa spieval na jednoduchý vojenský pochod, populárny ešte počas prvej svetovej vojny, *Colonel Bogey March*. Zložil ho Frederick Joseph Ricketts a jeho rytmickejšie melódia zvädzala k rôznym textovým variáciám. Pôvod textu piesne siaha približne do augusta 1939 a za jeho autora sa považuje Toby O'Brien. Text zosmiešňuje čelných predstaviteľov nacistického režimu a je ukážkou vojenského folklóru.⁵ Nadväzuje

² MERZIGER, Patrick. Humour in Nazi Germany: Resistance and Propaganda? The Popular Desire for an All-Embracing Laughter. In: *International Review of Social History*, 2007, Vol. 52, Supplement 15, s. 276 – 277. WÖHLERT, Meike. *Der politische Witz in der NS-Zeit am Beispiel ausgesuchter SD-Berichte und Gestapo-Akten*. Berlin; Bern; New York; Wien : Peter Lang, 1997. HILLENBRAND, F. K. M. *Underground Humour in Nazi Germany 1933–1945*. London; New York : Routledge, 1995. HANSEN, Klaus. Lachen über Hitler. Erörterungen am Beispiel des Flüsterwitzes. In: *Geschichte in Wissenschaft und Unterricht*, 2002, Jg. 53, Heft 12, s. 737 – 748. MERZIGER, Patrick. Humour in the Volksgemeinschaft: The Disappearance of Destructive Satire in National Socialist Germany. In: KESSEL, Martina – MERZIGER, Patrick (ed.). *The Politics of Humour: Laughter, Inclusion and Exclusion in the Twentieth Century*. Toronto : University of Toronto Press, 2011, s. 131 – 152. LARSEN, Egon. *Wit as a Weapon: The Political Joke in History*. London : Frederick Muller Limited, 1980.

³ ŽILKA, *Poetický slovník*, s. 215.

⁴ BURLASOVÁ, Soňa. *Vojenské a regrútske piesne*. Bratislava : Veda, 1991. JANEČOVÁ, Tamara. Slovenské vojenské piesne v rokoch vojnovy Slovenskej republiky. In: *Vojenská história*, 2018, roč. 22, č. 4, s. 160 – 190. DONEGANI, Jean-Marie. Music and Politics: The language of Music – between Objective Expression and Subjective Reality. In: *Raisons politiques*, 2004, Vol. 14, no 2, s. 5 – 19. KUTSCHKE, Beate. Political Music and Protest Song. In: FAHLENBRACH, Kathrin et al. *Protest Cultures: A Companion*. New York; Oxford : Berghahn Books, 2016, s. 264 – 272.

⁵ Autorstvo textu nie je jednoznačné. Tobyho O'Briena za autora udáva jeho syn Donough O'Brien. KELLEY, Greg. Colonel Bogey's March through Folk and Popular Culture. In: ELIASON, Eric A. – TULEJA, Tad (eds.). *Warrior Ways: Explorations in Modern Military Folklore*. Colorado : Colorado University Press, 2012,

na rozšírenú teóriu o monorchizme Adolfa Hitlera, satirizuje domnelý mikroorchidizmus Hermanna Göringa a Heinricha Himmlera a anorchizmus Josepha Goebbelsa. Pieseň sa vďaka jednoduchosti a chytľavosti stala obľúbenou medzi anglicky hovoriacimi spojeneckými vojakmi.⁶

V medzivojnovom Československu mala politická satira viacero podôb. Obľúbené boli satirické časopisy, no satira sa prejavovala aj v iných formách vrátane piesní. Viaceré z nich sa na základe zákona na ochranu republiky dostali aj na zoznam cenzúrou zakázaných piesní.⁷ Napätie v roku 1938, spôsobené zvyšujúcim sa zahraničnopolitickým tlakom Nemecka a narastajúcimi obavami o integritu republiky, sa odrazilo na rôznych úrovniach. Ľudová tvorivosť sa prejavila aj šírením piesní so satirickými textami. Vzhľadom na aktuálne medzinárodné pomery a pozíciu republiky boli satirizovaní predstavitelia nacistického Nemecka a ideológia, ktorú reprezentovali. Do textov sa dostali aj narážky na predstaviteľov Sudetonemeckej strany a henleinovského hnutia. Obsahovo odrážali odhodlanie vzdorovať nátlaku, v niektorých prípadoch aj vojensky. Texty piesní sa spievali na nápevy známych melódii. Populárne boli najmä medzi vojakmi, ktorí ich vo vypätých situáciách roku 1938 používali počas výcviku, ale aj vo voľnom čase.⁸ Akcelerátorom ich šírenia bola čiastočná mobilizácia v máji roku 1938. V českom prostredí sa rozšírila pieseň *V černých lesích na hranicích*. Zložil a vydal ju Matoušek z Teplic-Šanova a jej text bol vytlačený v tlačiarňach F. Schmiedera (*dokument 1*).⁹ Krajský úrad v Bratislave o jej rozšírení informoval až o dva mesiace, 25. júla 1938.

V nasledujúcich týždňoch úrady informovali o ďalších problematických piesňach. Úradný pokyn nariaďoval, aby sa voči ich spievaniu v prípade potreby zasiahlo. Celorepublikovú pozornosť získala textovo upravená verzia českej ľudovej piesne *Nade mlejnem pode mlejnem* (*dokument 2*).¹⁰ Pieseň mala českú a nemeckú verziu. Krajský úrad v Bratislave rozposlal informáciu o jej nevhodnosti 13. júla 1938. V českej časti republiky boli tieto pokyny vydané o niekoľko dní skôr. Ak by sa zistilo spievanie tejto piesne na verejnosti, malo byť vždy „so všetkou přísností zakročené“.

s. 205 – 221. Indexované v zozname Round Folksong Index pod číslom 10493. Databáza piesní zozbieraných v anglickom jazyku. Dostupné na: <<https://www.vwml.org/record/RoudFS/S178153>> [cit. 20.2.2025].

Hitler has only got one ball

Goring has two but very small

Himmler has something similar

And poor old Goebbels has no balls at all.

Rommel has 4 or 5, I guess,

No one's quite sure bout Rudolf Hess,

Schmeling is always yelling,

But poor old Goebbels has no balls at all.

⁶ Opakovane sa objavuje aj v súčasnej populárnej kultúre a vo filmoch v podobe alúzií a intertextuálnych prepojení. Najslávnejším je použitie vo filme *Most cez rieku Kwai* (1957, réžia David Lean), kde sa stala ústrednou melódiou a piskajú si ju spojeneckí vojaci nastupujúci do japonského zajateckého pracovného tábora.

⁷ FRENZEL, František (zost.). *Seznam knih a písní zakázaných v Československu: od roku 1918 do konce roku 1936*. Hora Svaté Kateřiny : nákladem vlastním, 1937.

⁸ CIHLÁŘ, Jiří. I tak se lidé bránili před nacismem. In: *Nové letopisy města Ústí nad Orlicí a jeho okolí*, 2006, roč. 8, č. 1 – 2, s. 20 – 31.

⁹ Štátny archív v Nitre, f. Okresné četnícke veliteľstvo, šk. 8, č. 46.128/1938 prez. 25. júl 1938. Potupná pieseň na rišskonemeckého kancelára Hitlera „V černých lesích na hranicích“.

¹⁰ Štátny archív v Nitre, f. Okresné četnícke veliteľstvo, šk. 8, č. 41.931/1938 prez. 13. júl 1938. Nemecká diplomatická intervencia proti hanlivým pesničkám na kancelára Hitlera.

V napätej atmosfére leta 1938 predstavitelia Sudetonemeckej strany využívali možnosti na podnecovanie konfliktov vytváraním obrazu utláčanej a perzekvovanej skupiny. Do tohto rámca zapadala aj interpelácia na pôde Národného zhromaždenia, kde odznali sťažnosti na spievanie posmešných piesní na Adolfa Hitlera. Poslanec SdP Ernst Kundt 21. júla 1938 predniesol interpeláciu, v ktorej kritizoval informácie o šírení satirických piesní s protinemeckým zameraním. Vzhľadom na aktuálne pomery ich spievanie označil za provokačné a žiadal úradný zásah. Za šíriteľov označil učiteľov a vojakov. Spievanie piesní malo podľa neho provokovať nemecké obyvateľstvo, predovšetkým v pohraničí. Uviedol príklad posádky v Hradci Králové, kde mali vojaci verejne spievať predmetné piesne. Kritizoval tiež prípady učiteľov, ktorí sprostredkovali texty piesní žiakom, pričom tí ich potom ďalej šírili na verejnosti. Piesne údajne zazneli aj počas X. sokolského zletu v početných pražských hostincoch a uliciach. Kundt v interpelácii žiadal vyšetrovanie menovaných incidentov a prijatie opatrení, aby sa neopakovali. Varoval, že „*piesne sa stále viac rozširujú, veľmi rozčuľujú nemecké obyvateľstvo na tak, ak sa stav nezmení, je tu vážne nebezpečenstvo pre pokoj, bezpečnosť a poriadok v štáte.*“¹¹

V reakcii na vyššie uvedenú interpeláciu Krajský úrad v Bratislave 28. júla 1938 informoval o satiricky upravenom texte piesne *U našich kasáren* (dokument 3).¹² Podnetom na úradný zásah bola nielen spomínaná interpelácia, ale aj upozornenie československého ministerstva zahraničných vecí. Melódia piesne a pôvodný text boli populárnym šláгром Karla Vacka. Kolovali viaceré verzie textu piesne, ktoré sa líšili napríklad podľa toho, aký druh vojska si pieseň osvojil, alebo kto bol jej šíriteľom (komunisti a pod.). Pesnička v tom čase kolovala v krajine už niekoľko týždňov. Svedčí o tom text slovenskej verzie publikovaný na stránkach denníka *Slovák* z 10. júna 1938.

Na Slovensku pieseň zarezovala v súvislosti s voľbami do obecných zastupiteľstiev. Šírla sa prostredníctvom letákov. Denník *Slovák* informoval o rozširovaní textu v budove Okresnej nemocenskej poisťovne v Bratislave. Rozmnožovanie a šírenie letákov s textom priamo spojil so sociálnymi demokratmi. Označil letáky za „*najbohohapustejšie militaristické štváranie, aké mohol vytvoriť len chorý mozog židobolševického sadistu*“. „*Leták uverejňujeme v celom jeho znení, aby verejnosť celej republiky vedela o tom, čo vystrája za asistencie polouúradných orgánov protikresťanská, protimierová a protislovenská luza v Bratislave. Leták rozdávali v budove zamestnanci Okresnej nemocenskej poisťovne, ozdobení v gombíkových dierkach s povestnou volebnou 13-tkou.*“¹³ Text najskôr uverejňuje českú verziu a následne slovenskú.

Na našich hraniciach stojí verná stráž,

nečakaj Adolfsku, nás sa nedočkáš.

Nečakaj, chod' len spať, o nás len snívaj.

Až sa ale rázom z rána, otvorí slovenská brána, budeme maširovať.

Až sa ale ránom z rána, otvorí slovenská brána, budeme maširovať.

¹¹ Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, NS RČS 1935 – 1938, Poslanecká sněmovna, Tisky, 7. zasedání, tlače č. 1386/VIII Interpelace poslance E. Kundta vládě, 21. júl 1938 [cit. 20. 2. 2025] <https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t1386_02.htm>.

¹² Štátny archív v Nitre, f. Okresné četnícke veliteľstvo, šk. 8, č. 45.537/1938 prez. 28. júl 1938. Nemecká diplomatická intervencia proti hanlivým pesničkám na kancelára Hitlera.

¹³ Číslo 13 malo v obecných voľbách združenie politických strán, ktoré sa označovali ako Slovenská jednota za republiku a demokraciu. V Bratislave ju pre voľby do obecných zastupiteľstiev tvorili agrármici, sociálni demokrati, národní socialisti, Strana národného zjednotenia, Československá živnostensko-obchodnícka strana stredostavovská, Československá strana ľudová a Slovenská národná strana. Občania! In: *Robotnícke noviny*, 5. jún 1938, č. 128, s. 3.

*Pod' i Ty Sidor zlatý pochodovať, nech i Ty niečo užiješ.
Až budú slovenské bomby padať, nech i Ty jednu dostaneš.
Dostaneš ju do hlavy, nikto Ti ju nespraví,
tak sa budú Tukáňovci čudovať, ako vieme dobre bojovať.
Dostane ju i Henlein, poletí až za Jordán,
tak sa bude i sám Duce čudovať, jak vie Konrádko utekať.¹⁴*

Tieto piesne ilustrovali nálady leta 1938 a reakciu širšej verejnosti na medzinárodné udalosti. V značnej miere sa spájali s vojenskými jednotkami a armádnym prostredím. Ďalšou udalosťou, ktorá v rovnakom čase podnecovala k tvorbe satirických piesní, boli voľby do obecných zastupiteľstiev. Volebné popevky neboli v politickom zápase novinkou.¹⁵ Vznikli texty satirizujúce politických protivníkov, komentujúce výsledky volieb alebo politického oponenta. Charakteristické bolo používanie drsnejšieho jazyka, rôzne úpravy textu, rôzne jazykové hračky a zosmiešnenia.

V súvislosti s obecnými voľbami vznikli v slovenskom prostredí piesne kritizujúce vznikajúce volebné koalície.¹⁶ Vzhľadom na aktuálne pomery pribudli odkazy na medzinárodné súvislosti. *Robotnícke noviny* uverejnili satirický text kritizujúci volebné koalície HSĽS so stranami národnostných menšín.

¹⁴ Takto agituje „front demokratického mieru“: Kto to pracuje pre zahraničnú propagandu? In: *Slovák*, 10. jún 1938, č. 132, s. 2.

¹⁵ Na Slovensku odrážali napríklad súperenie medzi ľudákmi a agrárnikmi. Ilustračne možno uviesť pieseň z volieb 1935, ktorá bola uverejnená v denníku *Slovák*. Pesnička o trubafone. In: *Slovák*, 18. mája 1935, mimoriadne vydanie, č. 114a, s. 3.

*Dobrá noc, agrári, dobrú noc,
roľníci nepôjdu na pomoc.
Dobrá noc, len spite,
hodžovský ocot s cukrom pite.*

*Sedmičkou agrárov všetkých von,
bo nepomôže 'ni trubafon.
Agrári, dobrú noc,
naklamali ste sa sveta moc.*

*Na cestu si športe otruby,
pod vaše dolámané zuby
octiku a cukru,
za zradnú, falošnú sľubohru.*

*Fúkaj im, trubafon, do hrobu,
za slovenskú biedu, porobu.
Fúkaj im, - tak končí,
kto za výhody rod otročí.*

¹⁶ Jedna pesnička vznikla napríklad ako komentár obecných volieb v Sučanoch, rodisku Milana Hodžu. V Sučanoch vznikol spoločný blok agrárnikov s ľudákmi a živnostenskou stranou. Denník *Robotnícke noviny* pri tejto príležitosti uverejnil satirický popevok:

*V Bratislave Hodžu ospevoval
celý národ na slávu volal,
len sučanci ho zapredávajú,
hanbu sebe a jemu konajú.*

*S hlinkovci sa spojili do volieb
hore v krčme zapíjajú z holieb.
Farára si oklamali rúče
obuli mu z klamstva i papuče.*

Veselé voľby v Sučanoch. In: *Robotnícke noviny*, 15. jún 1938, č. 135, s. 4. K obecným voľbám 1938. PALÁRIK, Miroslav – MIKULÁŠOVÁ, Alena. Political and administrative changes on regional level during the period of Slovak autonomy (6 October 1938 - 13 March 1939): The example of Nitra town. In: *Terra Sebus*, 2023, Vol. 15, no. 1, s. 279 – 283. K pomerom v regiónoch napr. HASAROVÁ, Zuzana – PALÁRIK, Miroslav. Hospodárska a socioekonomická situácia v Nitre a v nitrianskom okrese v období autonómie Slovenska. In: *Studia Historica Nitriensis*, 2020, roč. 24, č. 2, s. 456 – 504.

*Hej, už sa na tej hore listie červeneje,
kedy nad Slovenskom sloboda zaveje.
Hej, zaveje, zavej, keď sa Hlinka stratí,
keď sa ľud slovenský od neho odvráti.
Hej, never ľude pánom a autonomistom,
chceli by ťa predať trebárs i fašistom.
Chceli by ťa predať Berlínu a Pešti,
spojenie s Henleinom nič iné neveští.
Hej, darmo Sidor, Hlinka ku nám vy chodíte,
dobré vieme, že sa s Nemeckom vodíte.
Hej, darmo vy lákate naše kraje, lazy,
nič vám nepomôže ani Eszterházy.
Hej, pán gróf Eszterházy, Sidor, Henlein, Hlinka,
nebude to nikdy Slovákov linka.¹⁷*

Záver

Satirické piesne predstavujú zaujímavý historický prameň k udalostiam roku 1938. Ako forma spoločenskej reflexie a nenásilného odporu slúžili na kritiku dobových pomerov. V kontexte domácich a medzinárodných udalostí sa stali prostriedkom na vyjadrenie obáv, odhodlania vzdorovať zahraničnému nátlaku, zároveň poukazovali na vnútropolitické problémy v súvislosti s voľbami do obecných zastupiteľstiev.

Vznik a šírenie týchto piesní bolo prejavom politickej angažovanosti a kreativity verejnosti. Pre lepšiu zapamätateľnosť sa využívali známe melódie a nápevy, do ktorých sa vkladali aktuálne politické posolstvá. Rozširovali sa pri rôznych príležitostiach, ako bol výcvik vojakov, tancovačky, zábavy, ale zrejme aj pri akciách telovýchovných spolkov a podobne.

Satirické piesne, rozšírené v Československu po čiastočnej mobilizácii v máji roku 1938, vyvolali reakciu zo strany nemeckého ministerstva zahraničných vecí a tiež interpeláciu poslanca SdP na pôde Národného zhromaždenia. V nadväznosti na to ministerstvo vnútra nariadilo nižším úradom (vrátane Krajinského úradu v Bratislave) ich monitorovanie a potláčanie. V atmosfére stupňujúceho sa napätia a hrozby eskalácie konfliktu s Nemeckom boli považované za provokáciu a narušanie verejného poriadku.

Zachované texty piesní, publikované napríklad v dobovej dennej tlači, približujú nálady na Slovensku v súvislosti s voľbami do obecných zastupiteľstiev v roku 1938. Tie kritizovali predovšetkým vznik volebných koalícií, konkrétne politiku HSĽS, ktorá sa v regiónoch spájala do volebných koalícií s nemeckými a maďarskými politickými stranami. Dokumenty dopĺňajú mozaiku reakcií verejnosti na niektoré udalosti roku 1938.

Dokument 1

Prezídium krajinského úradu v Bratislave.

Číslo: 46.128/1938 prez.

Bratislava, dňa 25. júla 1938

Potupná pieseň na ríšskonemeckého
Kancelára Hitlera „V čierných leších
Na hranicích“.

Veľmi nutné!

¹⁷ Veselé voľby v Sučanoch. In: *Robotnícke noviny*, 15. jún 1938, č. 135, s. 4.

Príloha: odpis na spise,

Všetkým pánom okresným náčelníkom, pánu správcovi
Politickéj expozitúry v Šahách a vo Vyšnom Svidní-
ku, pánu policajnému riaditeľovi v Bratislave a v
Košiciach, pánu správcovi štátneho policajného
úradu v Komárne, Parkani, Lučenci a Rimavskej Sobotě.

Ministerstvo vnútra výnosom zo dňa 15. júla 1938 č. 19.983
sem sdelilo, že štátny policajný úrad v Tepliciach – Šanove zabavil
výmerom zo dňa 5. júla 1938 č. 36.101 podľa §14, čís. 5 zákona na
ochranu republiky potupnú pieseň na ríšskonemeckého kancelára
Hitlera s nadpisom „V černých lesích na hranicích“, vydanú v
Tepliciach-Šanove a vytlačenú tlačiarňou F. Schmieder tamže.
Odpis piesne sa pripojuje a žiada sa, aby na zabavenie
Boli upozornené podriadené orgány pre prípad, ak by vo svojom
Správnom obvode zistili rozširovanie piesne alebo jej opätovné vytlačenie.
Všetky kladné poznatky vo veci hláste,
Za krajinského prezidenta
Podpis

Odpis.

V černých lesích na hranicích!
Parodie na píseň Rinaldino.

V černých lesích na hranicích,
Adolf se svým vojskem stál
/Göring, Gebels radili mu,
Aby Čechům nařezal/

Adolf pravil milý hoši,
já bych to rád udělal
/ale ještě čekám kdy by,
někdo Čechy zaprodal/

Milý vůdče, třetí říše,
svět sa směje v urážkách
že jsme teď už postaveny,
jen na samých nahrážkách.

Češi mají máslo mouku,
my Margarin ze dřeva,
proto válka pro Německo je dnes
nutně potřeba.

Adolf pravil s povýšením
teda válku udělám,
a hned na hranice české,
pět divisí povolám.

Druhého dne časně z rána
Adolf, Gering s Geblse
přihnali se na hranice,
udychaní s poklusem.

Překvapení zůstali tu,
všichni jako sloupy stát,
nešlo jim to do palice,
jak se tohle mohlo stát.

Videli tu české vojsko
s tasenými bodáky
v duchu myslely si všichni raděj
jít zas nazpátky.

Tu se ujal slova Göring
k Adolfovi takto děl:
„vidíš, koukej milý Ado
co švejkové mají děl!“

Gebls k tomu pravil taky:
„Prýma kulometry maj,
já si myslím milej Ado!
že nám správně nařezaj.“

Adolf smutně hlavou kývl
v srdci mu bylo ouzko
/Jo, jo liebe Kameraden
tohle není Rakousko/.

Jednadvacátého května
byla velká panika
/u našich mezi Sudety
s býlýma punčochama/

Všecky se s ulíc stratily
a to jako na povel,
/co se to jen s náma stalo,
že Ada pro nás nepřišel/.

Cena Kč 1.-

Vydavatel: Složil a vydal Hraničar Matoušek.

Teplice-Šanov.

Tisk, F. Schmieder, Teplice-Šanov.

Dokument 2

Prezídium krajského úradu v Bratislave.

Číslo: 41.931/1938 prez. Bratislava, dňa 13. Júla 1938.

Nemecká diplomatická intervencia
Proti hanlivým pesničkám na kancelára
Hitlera. T a j n é!

Vel'mi nutné!

Všetkým páňom okresným náčelníkom, páňu správcovi politickej expozitúry v Šahách a vo Vyšňom Svidníku, páňu policajnému riaditeľovi v Bratislave a Košiciach, páňu správcovi štátneho policajného úradu v Komárňe, Parkane, Lučenci a Rimavskej Sobotě.

Ministerstvo vnútra bolo upozornené, že sa začína v určitých kruhoch spievať táto hanlivá pesnička na ríšskeho kancelára Hitlera:

„Nade mlejnem pode mlejnem.
Hitler se pase,
vem Staline, vem flintičku,
zastřel to prase.
Já to prase nezastřelím,
já to prase znám,

Takto sobě naříkali
kde jsou dosud nevědi
vždyť dvacet let už je tomu
co republika stojí

Tenhle národ českých švejků
ten se nedá zaprodat
a kdo by nám chtěl ublížit
tomu budem vzdorovat.

je to Pán bůh z třetí říše,
ten tam půjde sám.
/Ueber der Mühle, unter der Mühle
weidet Hitler,
nimm Stalin das Gewehrchen
erschiess das Schwein.
Ich werde das Schwein nicht erschiessen,
ich kenne das Schwein,
es ist dies der Herrgott aus dem Dritten Reich,
er wird selbst dorthin gehen/“.

Spievanie takýchto hanlivých pesničiek, sosomešňujúcich hlavy cudzích štátov, je nielen nedôstojné, ale často vedie i k diplomatickým zákrokom; tamojší úrad nech ihneď urobí opatrenie, aby všetky podriadené orgány boli na uvedenú závadnú pieseň vhodne upozornené a aby proti každému zistenému prípadu jej spievania vo verejnosti bolo vždy so všetkou prísnosťou zakročené.

O každom zákroku vykonanom na základe tohto výnosu treba sem vždy bez meškania podať správu.

Krajinský prezident:
Podpis

Dokument 3

Prezídium krajinského úradu v Bratislave.

Číslo: 45.537/1938 prez.	Bratislava, dňa 28. júla 1938
Nemecká diplomatická interven- cia proti hanlivým pesničkám na kancelára Hitlera	Tajné! Súrne

Všetkým pánom okresným náčelníkom, pánu
správcovi politickej expozitúry v Šahách
a vo Vyšnom Svidníku, pánu policajnému
riaditeľovi v Bratislave a Košiciach, pánu
správcovi štátneho policajného úradu v
Komárne, Parkani, Lučenci a Rimavskej Sobote

Dodatkom k tunajšiemu výnosu zo dňa 13. Júla 1938 číslo 41.931/1938 prez. sa sdeľuje, že ministerstvo vnútra sdeleno sem na základe upozornenia ministerstva zahraničných vecí toto:

„V určitých kružích obyvateľstva začína se zpívati další hanlivá písnička na říšského kancléře Adolfa Hitlera:

„Na našich hranicích stojí ruská stráž
Nečekej Adolfe nás se nedočkáš
Nečekej jdi už spát, nech si o nás zdát.

Přijď Adolfe časne z rána, otvírá se česká brána
 Budem maširovat. –
 Na našich hranicích stojí kanony
 Kaprále Hitlera, Čech se nebojí.
 Však přijde jednou čas, kdy si zlomíš vaz
 Chytne Tě za nožičky, strčíme Tě do truhličky
 Tam pak musíš diktovat. –

Na našich hranicích stojí česká stráž
 Ad. Hitlera, nás už nespapáš, my nejsme Rakousko
 Nemysli, že my se dáme, my se nelekáme
 To bys musel jinak vypadat.
 Pojď s námi Ado zlatý maširovat
 Ať také jednu dostaneš
 Dostaneš ji do hlavy, žádný Ti ji nespraví
 Pak bude celá mocná říše koukat
 Jak umí Rusko bojovat.
 Dostaneš ji z obou stran, poženou Tě za Jordán
 Pak bude Mussolini koukat
 Jak umí Ada utíkat.

-2-

Uvedená písnička jest zpívána na nápěv vojenského a dnes velice rozšířeného šlágru „Pod s námi, holka zlatá, maširovat!“ /U našich kasáren stojí hlavní stráž/.

Upozorňuje se, že tato písnička má různé verse, jak tomu nasvědčuje zpráva zemského úřadu v Brně, podle níž byl do poštovní schránky v Židelnicích vhozen 8. června 1938 leták tohto obsahu:

„Na našich hranicích stojí stále stráž,
 Nečekej Adolfe, nás se nedočkáš,
 Nečekej, jdi už spát, nech si o nás zdát,
 Přijď Adolfe časně z rána,
 Uvítá tě už děla rána, budem maširovat.

Pojď Adolfe taky s námi maširovat,
 Ať taky něco užiješ,
 Až budou večer s nebe bomby padat,
 Tak z nich jednu dostaneš,
 Dostaneš ji do hlavy, žádný ti ji nespraví,
 Pak bude celá Třetí říše koukat,
 Jak umí Češi bojovat,
 Dostaneš ji ze dvou stran,
 Poženem tě za Jordán,
 Pak bude také Mussolini koukat,
 Jak umí Adolf utíkat.

Vedle tohto letáku byl vhozen do poštovní schránky další leták s tímto německým textem.

„Mein Führer,
Du bist bei uns ein Gast.
Gib uns das tägliche Brot,
Was uns versprochen hast.
Gib uns nicht mehr Rübe,
Kraut, Fische und Hering,
Sondern auch das,
Was frisst du und dein Göring.
Amen!“

Táto informácia sa tamojšiemu úradu sdeľuje s príkazom, aby ohľadom vyššie uvedenej piesne a letáku bolo urobené ihneď potrebné opatrenie v zmysle tunajšieho výnosu zo dňa 13. júla 1938 číslo 41.931/1938 prez.

Za krajinského prezidenta:
podpis

A. MIKULÁŠOVÁ: „AN UNSEREN GRENZEN STEHT EINE TREUE WACHE,
WARTE NICHT, ADOLFCHEN, DU WIRST UNS NICHT BEKOMMEN“:
SATIRISCHE LIEDER IN DER TSCHECHOSLOWAKEI AUS DEM JAHR 1938

Satirische Lieder stellen eine interessante historische Quelle für die Ereignisse des Jahres 1938 dar. Politische Satire galt als eine Form gesellschaftlicher Reflexion, Kritik und gewaltlosen Widerstands. Im nationalen und internationalen Kontext wurden satirische Lieder zu einem Ausdrucksmittel für Bedenken und die Entschlossenheit, ausländischem Druck zu widerstehen, sowie zur Aufzeigung innenpolitischer Probleme im Zusammenhang mit den Kommunalwahlen. Die Entstehung und Verbreitung satirischer Lieder stellten einen Ausdruck politischen Engagements und kreativer Öffentlichkeit dar. Zur besseren Einprägung wurden bekannte Melodien und Weisen genutzt, in die aktuelle politische Botschaften eingeflochten wurden. Sie verbreiteten sich bei verschiedenen Gelegenheiten, z. B. bei der Ausbildung von Soldaten, Tanzveranstaltungen, Feiern, aber vermutlich auch bei Veranstaltungen von Turnvereinen und Ähnlichem. Satirische Lieder, die sich nach der Teilmobilmachung im Mai 1938 in der Tschechoslowakei verbreiteten, riefen eine Reaktion des deutschen Außenministeriums sowie eine Interpellation eines SdP-Abgeordneten in der Nationalversammlung hervor. Daraufhin wies das Innenministerium die nachgeordneten Behörden, einschließlich des Landesamtes in Bratislava, an, das Singen bestimmter Lieder zu überwachen, zu melden und dagegen vorzugehen. In Zeiten erhöhter Spannung und der Gefahr einer Eskalation des Konflikts mit Deutschland wurden sie als Provokation sowie als Störung der öffentlichen Ordnung aufgefasst.

Die in den Tageszeitungen veröffentlichten Liedtexte spiegeln die Stimmung in der Slowakei im Zusammenhang mit den Kommunalwahlen des Jahres 1938 wider. Diese kritisierten vor allem die Bildung von Wahlkoalitionen, konkret die Politik von Hlinkas slowakischer Volkspartei, die sich in den Regionen zu Wahlkoalitionen mit deutschen und ungarischen politischen Parteien zusammenschloss. Die Dokumente tragen zum Gesamtbild der öffentlichen Reaktionen auf einige Ereignisse des Jahres 1938 bei.

Zoznam použitých prameňov a literatúry/ List of references and literature

Primárne zdroje / Primary sources

Archív a archívne pramene / Archives and Archives sources

Štátny archív v Nitre, f. Okresné četnícke veliteľstvo

Publikované pramene / Source editions and Published editions

FRENZEL, František (zost.). *Seznam knih a písní zakázaných v Československu: od roku 1918 do konce roku 1936*. Hora Svaté Kateřiny : nákladem vlastním, 1937.

Dobová tlač / Periodicals

Robotnícke noviny 1938

Slovák 1935, 1938

Sekundárne zdroje/Secondary sources

Monografie a zborníky ako celok/Monographs

BURLASOVÁ, Soňa. *Vojenské a regrútske piesne*. Bratislava : Veda, 1991. 313 s. ISBN 80-224-0095-5.

HILLENBRAND, Fritz Karl Michael. *Underground Humour in Nazi Germany 1933–1945*. London; New York : Routledge, 1995. 297 s. ISBN 978-0-415-09785-7.

LARSEN, Egon. *Wit as a Weapon: The Political Joke in History*. London : Frederick Muller Limited, 1980. 107 s. ISBN 978-0-584-10395-3.

WÖHLERT, Meike. *Der politische Witz in der NS-Zeit am Beispiel ausgesuchter SD-Berichte und Gestapo-Akten*. Berlin; Bern, New York, Wien : Peter Lang, 1997. 184 s. ISBN 3-631-30779-9.

ŽILKA, Tibor. *Poetický slovník*. Bratislava: Tatran, 1984. 376 s.

Štúdie a články v časopisoch a zborníkoch, kapitoly v kolektívnych monografiách / Articles in Journals, Chapters in Monographs

BRUMMACK, Jürgen. Zu Begriff und Theorie der Satire. In: *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte*, 1971, Jg. 45, Heft 1, s. 275 – 377.

CIHLÁŘ, Jiří. I tak se lidé bránili před nacismem. In: *Nové letopisy města Ústí nad Orlicí a jeho okolí*, 2006, roč. 8, č. 1 – 2, s. 20 – 31. ISSN 1214-2794.

DONEGANI, Jean-Marie. Music and Politics: The language of Music – between Objective Expression and Subjective Reality. In: *Raisons politiques*, 2004, Vol. 14, no 2, s. 5 – 19. ISSN 1291-1941.

HANSEN, Klaus. Lachen über Hitler. Erörterungen am Beispiel des Flüsterwitzes. In: *Geschichte in Wissenschaft und Unterricht*, 2002, Jg. 53, Heft 12, s. 737 – 748. ISSN 0016-9056.

HASAROVÁ, Zuzana – PALÁRIK, Miroslav. Hospodárska a socioekonomická situácia v Nitre a v nitrianskom okrese v období autonómie Slovenska. In: *Studia Historica Nitriensia*, 2020, roč. 24, č. 2, s. 456 – 504. ISSN 1338-7219.

JANECOVÁ, Tamara. Slovenské vojenské piesne v rokoch vojnovnej Slovenskej republiky. In: *Vojenská história*, 2018, roč. 22, č. 4, s. 160 – 190. ISSN 1335-3314.

KELLEY, Greg. Colonel Bogey's March through Folk and Popular Culture. In: ELIASON, Eric A. – TULEJA, Tad (eds.). *Warrior Ways: Explorations in Modern Military Folklore*. Colorado: Colorado University Press, 2012. 299 s. ISBN 978-0-87421-903-6.

KUTSCHKE, Beate. Political Music and Protest Song. In: FAHLENBRACH, Kathrin et al. *Protest Cultures: A Companion*. New York; Oxford : Berghahn Books, 2016, s. 264 – 272. ISBN 978-1-78533-148-0.

MERZIGER, Patrick. Humour in the Volksgemeinschaft: The Disappearance of Destructive Satire in National Socialist Germany. In: KESSEL, Martina – MERZIGER, Patrick (ed.). *The Politics of Humour: Laughter, Inclusion and Exclusion in the Twentieth Century*. Toronto : University of Toronto Press, 2011, s. 131 – 152. ISBN 978-1-4426-4292-8.

MERZIGER, Patrick. Humour in Nazi Germany: Resistance and Propaganda? The Popular Desire for an All-Embracing Laughter. In: *International Review of Social History*, 2007, Vol. 52, Supplement 15, s. 275– 290. ISSN 1469-512X.

PALÁRIK, Miroslav – MIKULÁŠOVÁ, Alena. Political and administrative changes on regional level during the period of Slovak autonomy (6 October 1938 - 13 March 1939): The example of Nitra town. In: *Terra Sebus*, 2023, Vol. 15, no. 1, s. 279 – 283. ISSN 2066-9143.

Internetové zdroje/Internet sources

Round Folksong Index «<https://www.vwml.org/record/RoudFS/S178153>» [cit. 20. 2. 2025].

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna, NS RČS 1935-1938, Poslanecká sněmovna, Tisky, 7. zasadanie, tlač č. 1386/VIII Interpelace poslance E. Kundta vládě «https://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t1386_02.htm» 21. júl 1938 [cit. 20. 2. 2025].

*Text je výstupom projektu Vega 1/0291/25 *Festivita* v premenách režimov 20. storočia. Príklad územia Slovenska v rokoch 1938 – 1956.

O autorovi / About the Author

Mgr. Alena MIKULÁŠOVÁ, PhD.
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta
Katedra histórie
Hodžova 1, 949 01 Nitra
e-mail: amikulasova@ukf.sk
ORCID: 0000-0001-7466-5900